

Energijos subsidijos ir atsinaujinantys energijos šaltiniai

Daugelį metų buvo įprasta valstybės finansinė intervencija energetikos sektoriuje. Vyriausybės naudojo subsidijas, siekdamos padidinti tiekimo saugumą, sumažinti oro taršą bei šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, sustiprinti konkurencingumą, teikti socialinę paramą bei apsaugoti užimtumą.

Tačiau kyla diskusijų, kiek efektyvi buvo ši veikla. Be to, laikui bėgant kinta politiniai prioritetai bei technologijos galimybės. Todėl reikėtų įvertinti esamas subsidijas, norint nustatyti, ar jos atspindi visuomenės kaip visumos poreikius. Šiuo dabartinių subsidijų senosiose valstybėse narėse (ES-15) įvertinimu, kuriame ypatingas dėmesys skiriamas atsinaujinantiems energijos šaltiniams, prisidedama prie platesnės analizės.

Kas yra energijos subsidijos?

Nėra sutarto energijos subsidijų apibrėžimo ar suderinto ataskaitinio mechanizmo. Siekdama pateikti kuo išsamesnį vaizdą, EAA apžvelgė platų tiesioginių ir netiesioginių paramos mechanizmų spektrą (EAA, 2004). Biudžetinės subsidijos – tai pervedimai, nurodomi nacionalinėse sąskaitose kaip vyriausybės išlaidos. Pavyzdžiui, grynujų pinigų pervedimai energijos gamintojams, vartotojams ir susijusiems organams bei vyriausybės subsidijuojamos paskolos nedidelėmis ar sumažintomis palūkanomis. Nebiudžetinių subsidijų pavyzdžiai yra atleidimas nuo mokesčių ir mokesčių grąžinimas, lengvatinis pateikimas į rinką, norminiai paramos mechanizmai bei lengvatinis naudojimas gamtiniais ištekliais.

1 lentelė. Energijos subsidijų įvertinimas 2001 m. ES-15 valstybėse, milijardais eurų

	Kietasis kuras	Nafta ir dujos	Branduoinė energija	Atsinaujinantys energ. šaltiniai	Iš viso
Biudžetinės	> 6,4	> 0,2	> 1,0	> 0,6	> 8,2
Nebiudžetinės	> 6,6	> 8,5	> 1,2	> 4,7	> 21,0
Iš viso	> 13,0	> 8,7	> 2,2	> 5,3	> 29,2

Pastaba: Elektros energijos subsidijos paskirstomos kurui pagal gamybos sąnaudas. Neįtraukti išorės kaštai.

Šaltinis: EAA.

Energijos subsidijų ES-15 įvertinimas

Buvo remiamasi duomenimis iš įvairių šaltinių. Atsižvelgiant į duomenų ribotumą, šio tyrimo spektras apsiriboja ES-15 valstybiėmis.

Apskaičiuota, kad iš viso subsidijos (neskaitant išorės kaštų) siekia apie 29 milijardus eurų per metus (1 lentelė). Nors kietajam kurui buvo skirta didžiausia subsidijų dalis, atsinaujinantiems energijos šaltiniams buvo skirta ženkliai didesnė parama skaičiuojant energijos vienetui nei kitoms kuro rūšims. Todėl atrodo, kad vyriausybės pripažįsta, jog atsinaujinančios energijos sektorius yra gerokai mažiau subrendusi pramonė, kuriai labiau reikia technologinės bei rinkos paramos, kad galėtų visapusiškai vystytis komerciniu požiūriu.

Kietasis kuras. Ir toliau teikiamos didelės biudžetinės subsidijos anglies pramonei Vokietijoje (virš 4 milijardų eurų) bei Ispanijoje (virš 1 milijardo eurų). Parama nebiudžetinių subsidijų pagalba yra ypatingai ženkli Vokietijoje (apie 3,5 milijardo eurų).

Nafta ir gamtinės dujos. Naftos sektorius nėra intensyviai remiamas. Parama gamtinių dujų sektoriui, daugiausia nebiudžetinė, yra ženkli Nyderlanduose (0,9–2,4 milijardų eurų), JK (apie 1,4 milijardo eurų) bei Italijoje (apie 0,9 milijardo eurų).

Branduolinė energija. Biudžetinė parama branduolinės energijos sektoriui gaunama iš tyrimų ir taikomosios veiklos dotacijų, skiriamų valstybių narių (daugiausia Prancūzijos, Vokietijos ir Italijos) bei Europos Bendrijos. Į sumas neįtraukti kaštai, susiję su atleidimu nuo mokesčių už pilnos atsakomybės draudimo garantuotą apsaugą.

Atsinaujinantys energijos šaltiniai. Šiuo metu parama atsinaujinančių energijos šaltinių sektoriui yra įtvirtinta visose ES-15 šalių. Kiekviena valstybė narė įvairiais būdais palaiko kainas tarifų, nustatytų atsinaujinančiai elektros energijai iš privataus sektoriaus gamintojų, įsipareigojimų ar konkursų pagalba, kartu su plačiu kapitalo subsidijų bei fiskalinių mechanizmų spektru (2 lentelė). 2001 metais bendras paramos lygis buvo didžiausias Vokietijoje ir Italijoje, kur buvo skirta virš 1 milijardo eurų, daugiausia įvedus tarifus, nustatytus atsinaujinančiai elektros energijai iš privataus sektoriaus gamintojų.

Elektros energija. Nyderlandai (daugiau nei 1,5 milijardo eurų), JK (apie 1,5 milijardo eurų) ir Vokietija (apie 1,8 milijardo eurų) skyrė ženkliai nebiudžetinę paramą elektros vartojimo sektoriui.

Subsidijos ir atsinaujinantys energijos šaltiniai

Dabartinė situacija apibūdinama energijos rinkos liberalizavimu ir privatizavimu — dėl ko energijos kainos tapo žemesnėmis, nei būtų buvę kitu atveju — didesniu kainų svyravimu bei išaugusia komercine rizika dėl investicijų į naujus pajėgumus. Energetikos sektoriaus planuotojai pradeda reikšti susirūpinimą dėl dabartinių ribotų privataus sektoriaus investicijų į naujus pajėgumus, turint omenyje planuojamą energijos paklausos didėjimą per kitus 30 metų. Bet koks delsimas uždaryti senas gamyklas, naudojančias iškastinį kūrą, norint užtikrinti tiekiamą, apsunkins siekį sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, numatytas pagal tarptautinius įsipareigojimus.

Atsinaujinantys energijos šaltiniai gali pasitarnauti stengiantis sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, užtikrinti energijos tiekiamą bei sumažinti kainų svyravimą. Šie dalykai numatyti politiniuose tiksluose, pavyzdžiui, preliminariniuose ES atnaujinamuose uždaviniuose 2010 metams. Tačiau esant dabartiniam politinės bei finansinės paramos lygiui, šie uždaviniai nebus įvykdyti.

Literatūra:

EAA (2004): *Energy subsidies in the European Union, a brief overview* (Energijos subsidijos Europos Sąjungoje, trumpa apžvalga). EAA techninė ataskaita 1/2004.
 Stenzel, T., Foxon, T. ir Gross, R. (2003): *Review of renewable energy development in Europe and the US* (Atsinaujinančios energijos sektoriaus Europoje ir JAV apžvalga). Ataskaita leidiniui DTI Renewables Innovation Review, 2003 m. spalio, ICCEPT.

2 lentelė. Paramos politika atsinaujinančioms technologijoms ES-15

Šalis	Kapitalo subsidijos	Tarifai atsinauj. el. energijai iš privataus sektoriaus gamintojų	Leidimai/įsipareigojimai	Konkursai	Fiskaliniai mechanizmai
Austrija	X	X	H		X
Belgija	X	X	X		X
Danija	H	X			X
Suomija	X				X
Prancūzija	X	X		X	X
Vokietija	X	X			X
Graikija	X	X			X
Airija	X			X	X
Italija	X	H	X		X
Liuksemburgas	X	X			
Nyderlandai	X	X	X		X
Portugalija	X	X			X
Ispanija	X	X			X
Švedija	X		X		X
JK	X		X	H	X

Pastaba: X = Šiuo metu įdiegtas mechanizmas, H = Buvusi politika, šiuo metu pasikeitusi.

Šaltinis: Adaptuota iš Stenzel, Foxon ir Gross (2003).

EAA pranešimai — tai glaustas, lengvai skaitomas įvadas į šiuo metu aktualius aplinkos klausimus, grindžiamas naujausia turima informacija. Šiuos pranešimus rasite EAA interneto puslapyje: www.eea.eu.int

